

Öppna jämförelser – Förskola 2024

Barns närvaro och vistelsetider

Upplysningar om innehållet: Anna Tornberg, anna.tornberg@skr.se
Jonas Finnman, jonas.finnman@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2024

ISBN: 978-91-8047-323-1

Foto: SKR:s bildarkiv/Scandinav Bildbyrå/Johnér Bildbyrå

Produktion: Advant

Förord

Förskolan är en av kommunsektorns största verksamheter och en viktig grundbult i en stabil och välfungerande välfärd. Under många år ökade antalet barn i förskolan konstant. Den största utmaningen för att upprätthålla den höga kvaliteten som Sveriges förskolor är kända för var kompetensförsörjningen – att rekrytera tillräckligt med utbildade förskollärare och barnskötare.

Nu har trenden vänt och sjunkande födelsetal är en av de frågor som påverkar förskolan mest. Enligt SCB:s senaste befolkningsframskrivning kommer antalet barn i förskoleålder minska i samtliga kommuner de närmaste fem åren. Den demografiska utvecklingen gör att organisationer behöver anpassas till ett mindre barnantal, vilket kan innebära svåra beslut. I denna nödvändiga omställning har kommunerna ett svårt och oerhört viktigt uppdrag i att fortsätta värna kvalitet och likvärdighet.

Minskat barnantal till trots är deltagandet i förskolan stort; från tre års ålder går 95 procent av barnen i förskolan. Men som vi kunde konstatera i den förra öppna jämförelsen för förskolan är deltagandet bland med svagare socioekonomisk bakgrund lägre. I år uppmärksammar vi att även bland de som har en förskoleplats är det ofta de barn som har störst behov som har minst tid i förskolan. Det kan handla om hög frånvaro, men också om kortare vistelse-tider än barn med en mer gynnsam socioekonomisk bakgrund.

Mot denna bakgrund har vi valt att fokusera årets tematiska rapport just på barns närvaro och vistelsetider i förskolan. För hur ska förskolan kunna uppfylla sin kompensatoriska roll och vara den skyddsfaktor den behöver vara om de barn som har störst behov inte har en kontinuerlig närvaro?

Många kommuner arbetar aktivt och strategiskt med dessa frågor och jag vill rikta ett särskilt tack till Botkyrka, Kalix och Örkelljunga som bidragit med inspirerande exempel. Jag hoppas att du som läser har nytta av denna rapport och av allt det andra material som finns i Öppna jämförelser – Förskola 2024. Framför allt önskar jag att SKR genom detta underlag kan bidra till det fortsatta arbetet lokalt i kommunerna – för det är det som verkligen gör skillnad.

Stockholm i december 2024

Monica Sonde

Avdelningschef

Socialtjänst, utbildning och arbetsmarknad

Sveriges Kommuner och Regioner

Innehåll

6 Sammanfattning

8 Översikt över Öppna jämförelser: Förskola 2024

9 Vad innehåller kommunrapporterna 2024?

12 Kapitel 1. Tema: Barns närvaro

12 Varför fokus på närvaro i en frivillig skolform?

13 Likvärdig och kompensatorisk förskola

13 Forskning och statistik saknas

15 Forskarintervju

**17 Kapitel 2. Kommuners och förskolors arbete med närvaro
– Resultat från SKR:s förskoleenkäter**

18 Vad säger förskollärare om arbetet med att öka närvaron?

21 Hur många kommuner har beslutade rutiner och i vilken mån påverkar det förskolorna?

22 Avspeglar sig centrala rutiner i förskollärarnas svar?

23 Kommuners system/arbete med att följa närvaro

25 Kommunexempel: Örkelljunga

26 Närvaro och socioekonomi

28 Utökad tid i förskola för barn till arbetslösa och föräldralediga

30 Kommunexempel: Botkyrka

33 Kapitel 3. Barns faktiska närvaro – Genomsnittstid och mönster i 29 kommuner

34 Andel närvarande barn

40 Kommunexempel: Kalix

43 Kapitel 4. Avslutande reflektioner: Behov av mer kunskap om närvaro

44 Olika bilder av närvaro och frånvaro

44 Närvaro som likvärdighetsfråga

45 Korta eller långa vistelsetider?

45 Tillgång till förskola och den demografiska utvecklingen

Sammanfattning

Öppna jämförelser – Förskola syftar till att ge kommunerna verktyg och analysunderlag i det lokala arbetet med att följa upp och utveckla förskolans kvalitet, måluppfyllelse och likvärdighet. Öppna jämförelser – Förskola 2024 består av en tematisk rapport, 290 kommunrapporter, samt en egen flik i verktyget Jämföraren i databasen Kolada. I dessa publikationer presenteras dels tidigare opublicerad statistik som beställts från Statistiska Centralbyrån (SCB), dels resultat av enkätundersökningar.

Temat för denna rapport är barns närvaro och vistelsetider. Detta tema kan ses som en fortsättning på föregående rapports fokus på *likvärdig tillgång* till förskola. Medan huvudfokus i Öppna jämförelser – Förskola 2022 låg på barn som inte är inskrivna i förskola är årets fokus i stället på frågan om närvaro för barn som faktiskt har en förskoleplats.

Under senare år har närvaro blivit en allt mer uppmärksammas fråga, främst på grund av att konsekvenserna för det kompensatoriska uppdraget har blivit allt mer uppmärksammas. Det saknas dock nationell och jämförbar statistik. Mot bakgrund av detta har SKR samlat in data och valt att presentera detta i årets tematiska rapport.

Kommuners och förskolors arbete med närvaro

För att få en bild av kommuners och kommunala förskolors arbete med barns närvaro har frågor om detta tema ställts inom ramen för SKR:s förskoleenkäter – en enkät som besvaras av kommunala huvudmän och en som riktar sig till legitimerade förskollärare.

Förskollärarenkäten visar bland annat att fyra av tio förskollärare (40 %) bedömer att den egna förskolan arbetar i mycket eller ganska stor utsträckning med att öka närvaron där den är låg. I kommuner som har skriftliga rutiner eller strategier för närvaro är det vanligare att förskolorna arbetar i mycket eller ganska stor utsträckning med frågan. Huvudmannenkäten visar att det är drygt fyra av tio kommuner (43 %) som har sådana rutiner eller strategier.

I huvudmannenkäten har kommunerna även fått svara på frågor om vilka typer av kommungemensamt system de använder för närvarorapportering och i vilken mån de samlar in statistik om närvaro och vistelsetider.

Svaren visar att nästan alla (96 %) kommuner har ett digitalt upphandlat system. Merparten (72 %) samlar in uppgifter om den planerade vistelsetiden och något färre (66 %) samlar in uppgifter om faktisk närvaro. Merparten av kommunerna följer inte upp närvaro utifrån socioekonomisk bakgrund eller upptagningsområde.

Dessutom ställdes en fråga om hur många timmar som erbjuds till barn som har arbetslösa eller föräldralediga vårdnadshavare. Det är 17 procent av kommunerna som erbjuder mer än de lagstadgade 15 timmarna per vecka.

Barns faktiska närvaro

För att få en bild av barns faktiska närvaro har SKR i samarbete med Tempus och 29 kommuner genomfört en analys av inrapporterade närvarotider i dessa kommuner. Siffrorna bygger på in- och utcheckningar av barn som gjorts på knappt 1 000 förskoleenheter under vecka 41, 2023.

De undersökta förskolorna har i genomsnitt 74 procent närvarande barn per dag. I genomsnitt är barnen i förskolan 7,3 timmar de dagar de är närvarande. Räknar man i stället ut den genomsnittliga närvarotiden per inskrivet barn blir det 5,4 timmar per dag.

På dessa förskolor finns ett samband mellan närvaro och socioekonomi, där närvaron är lägre ju mindre gynnsam socioekonomisk sammansättning förskolan har. Sambandet är starkast när det gäller närvarotid per närvarande barn, och svagast när det gäller andelen närvarande.

Översikt över Öppna jämförelser: Förskola 2024

Öppna jämförelser – Förskola syftar till att ge kommunerna verktyg och analysunderlag i det lokala arbetet med att följa upp och utveckla förskolans kvalitet, måluppfyllelse och likvärdighet. Här finns bland annat tidigare opublicerad statistik om förskolan från SCB, samt resultat från SKR:s förskoleenkäter.

Öppna jämförelser – Förskola 2024 består av:

- › [290 kommunrapporter](#) med tillhörande nedladdningssidor, som tagits fram i samarbete med Statisticon. En sammanfattning av innehållet i dessa följer nedan.
- › **En tematisk rapport med tema Närvaro.** I denna rapport redovisas nationella resultat, exempel och analyser som fokuseras till årets tema – barns närvaro och vistelsetider i förskolan.
- › [Kolada Jämföraren](#). Här återfinns detaljerad statistik om förskolan och möjlighet att jämföra mellan kommuner samt se den egna kommunens utveckling över tid.

Vad innehåller kommunrapporterna 2024?

SKR har tillsammans med Statisticon tagit fram kommunspecifika rapporter som innehåller den viktigaste statistiken och enkätresultaten i Öppna jämförelser – Förskola. Nedan följer en kort sammanfattning av de nationella resultat som varje kommun kan jämföra sig mot i kommunrapporten.

Huvudmannanenket

Huvudmannanenket genomfördes i år för tredje gången. Stommen består av samma frågor som tidigare, bland annat om systematiskt kvalitetsarbete och socioekonomisk resursfördelning. Enkäten skickades ut till samtliga kommuner¹ med en svarsfrekvens på 84 procent.

Enkätresultaten visar på flera intressanta trender och förändringar jämfört med 2022. Baserat på svaren i enkäten tycks det ha skett flera förbättringar och öknings i användningen av olika åtgärder och metoder för att förbättra kvaliteten och resursfördelningen i förskolan.

En sammanställning av enkätresultaten på nationell nivå finns på [SKR:s webbsida](#).

Förskollärarenket

Enkäten skickades ut till samtliga legitimerade förskollärare i de 153 kommuner som valt att delta. Nästan 13 000 förskollärare har svarat på enkäten. Frågorna utgår från framgångsfaktorer för verksamhetsutveckling. Enkäten innehöll samma frågor som 2022, samt en ny temafråga om närvaro.

Den mest slående slutsatsen från 2024 års förskollärarenket är att svaren på nationell nivå i närmast är identiska med 2022 års undersökning. Skillnaderna rör sig inom felmarginalen och för flera frågor finns inga skillnader alls.

En sammanställning av enkätresultaten på nationell nivå finns på [SKR:s webbsida](#).

Not. 1 Enkäten distribuerades även till de olika stadsdelarna i Stockholm.

Socioekonomisk personalfördelning

SKR har för tredje gången låtit SCB ta fram statistik över hur personaltätheten och tillgången till förskollärare förhåller sig till de kommunala förskolornas socioekonomiska struktur.² Vissa justeringar har gjorts i modellen för att möjliggöra jämförelser över tid.³ Två nya mått – personalomsättning och förskolläraromsättning har förts in i modellen.

På nationell nivå finns i princip inga samband mellan socioekonomi och de undersökta personalfaktorerna. Resultaten kännetecknas i stället, liksom tidigare år, av en stor variation mellan förskolor både inom och mellan kommuner.

Barn som inte är inskrivna i förskolan

För andra gången innehåller kommunrapporterna statistik som jämför barn som inte är inskrivna i förskolan med barn som är inskrivna, utifrån fyra socioekonomiska bakgrundsvariabler – föräldrarnas utbildningsbakgrund, inkomst, föräldrar som har ekonomiskt bistånd, samt föräldrar som är nyinvandrade eller har okänd bakgrund.

Barn (3–5 år) med socioekonomiskt mindre gynnsam bakgrund är fortsatt överrepresenterade bland de som inte är inskrivna i förskolan, men jämfört med den sammanställning som gjordes i Öppna jämförelser – Förskola 2022 är det en betydligt mindre andel nyinvandrade barn bland de som inte går i förskolan. Detta beror dock i huvudsak på att andelen nyinvandrade barn i befolkningen har minskat kraftigt.

Nya nyckeltal 2024

Årets kommunrapporter innehåller även helt nya nyckeltal. SKR har bland annat beställt statistik från SCB om personalkontinuitet. Statistiken visar hur stor andel av personalen, förskollärarna och rektorerna som arbetade inom samma yrke och i samma kommun 1, 3, respektive 5 år tidigare. Det är exempelvis 65 % av personalen, 69 % av förskollärarna och 64 % av rektorerna som har arbetat minst tre år inom samma yrke och hos samma kommunala huvudman.

Det finns även statistik om barnomsättning, som visar hur stor andel av barnen som har varit inskrivna på samma förskola mindre än ett, respektive mindre än två år. Resultatet visar att 32 procent av barnen har varit inskrivna mindre än ett år på sin aktuella förskola. Majoriteten av barnen (57 %) har varit mindre än två år på sin förskola.

Not. 2 Motsvarande statistik publicerades även 2020 och 2022.

Not. 3 [Se teknisk rapport.](#)

Tema: Barns närvaro

Från tre års ålder går 95 procent av alla barn i förskolan. Trots att deltagandet är så högt kunde SKR i Öppna jämförelser – Förskola 2022 visa att barn med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund har något lägre inskrivningsgrad. Vi ställde oss därför frågan om barn har *likvärdig tillgång* till förskola. Men tillgång till förskola handlar inte enbart om att ha en förskoleplats utan även om att nyttja den. I årets rapport fokuserar vi därför på barns närvaro i förskolan.

Varför fokus på närvaro i en frivillig skolform?

Till skillnad från grund- och gymnasieskolan, där det råder skolplikt och där skolfrånvaro därmed alltid har satts i fokus, har frånvaro och närvaro i förskolan traditionellt inte varit frågor som diskuterats särskilt ofta på nationell nivå. Eftersom förskolan är en frivillig skolform finns en viktig balansgång i när barns närvaro bör vara upp till vårdnadshavaren och när det är en fråga för huvudman och förskola att arbeta med.

Det finns dock aspekter – såsom förskolans kompensatoriska roll, och möjligheten att resurssätta och bemanna med utgångspunkt i barns behov och faktiska närvaro – som gör att det är viktigt att ha rätt kunskap och fakta att utgå från. Det har ibland uppstått debatt och spekulationer om huruvida barns vistelsetider har ökat över tid. Men eftersom det inte finns någon nationell statistik har frågan inte kunnat besvaras.⁴

Not. 4 Den senaste gången en nationell undersökning gjordes var 2012, då Skolverket gjorde en kartläggning inom ramen för sin föräldraundersökning.

Likvärdig och kompensatorisk förskola

Under senare år har närvaro blivit en allt mer uppmärksam fråga, främst på grund av att konsekvenserna för det kompensatoriska uppdraget har blivit allt mer uppmärksammade. Problematiken med låg närvaro i socioekonomiskt svagare områden lyftes bland annat i utredningen Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67).

Även bland barn som är inskrivna i förskolan uttrycker många kommuner oro för att just de barn som är i störst behov av kontinuitet och stabilitet tycks ha mindre tid i förskola. Det handlar inte bara om kortare planerade vistelsetider, utan även om en faktisk närvaro som ibland är så sporadisk att barnen inte får den kontinuitet som behövs för att de ska få rätt förutsättningar att lära och utvecklas i enlighet med läroplanen.

I samband med pandemin trädde närvarofrågan fram som en av de mest aktuella och prioriterade förskolefrågorna, då socioekonomiska skillnader i barns närvaro blev mer uppenbara. Under pandemin var det vanligt, främst i socioekonomiskt mindre gynnade områden, att barn uteblev från förskolan under en längre tid, och undersökningar från bland annat Skolverket⁵ visade att detta fick konsekvenser för barns lärande och utveckling och för utbildningen i förskolan.

Forskning och statistik saknas

Det saknas i dagsläget såväl svensk forskning som nationell statistik om barns närvaro och vistelsetider. Även tillgången till och kvaliteten på lokal statistik varierar. Eftersom det inte finns enhetliga system eller metoder för att registrera närvaro finns heller inget enkelt sätt att samla in och analysera lokal statistik om vistelsetid på ett jämförbart och kvalitetssäkrat sätt.

Mot bakgrund av det ovanstående har SKR undersökt i vilken mån kommunerna och förskolorna arbetar med närvaro. SKR har också, i samarbete med Tempus, genomfört en studie baserad på närvarostatistik från 29 kommuner. Resultaten presenteras i de följande kapitlen.

Not. 5 [Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan – Skolverket.](#)

På gång nationellt i närvarofrågan

Skolinspektionen genomför just nu en kvalitetsgranskning av kommuners arbete med ett ökat deltagande samt huvudmäns och rektorers arbete med att främja barns närvaro så att deras utveckling och lärande kan stärkas. En övergripande rapport är planerad till juni 2025.

Regeringen har nyligen tillsatt en utredning som bland annat ska föreslå obligatorisk språkförskola för barn som visar påtagliga brister i språkutvecklingen i svenska. Där ingår att utredaren ska föreslå vilka krav på närvaro som bör gälla i den obligatoriska språkförskolan.

Forskarintervju

Mia Heikkilä är professor i barn- och ungdomsvetenskap med inriktning förskola vid Stockholms universitet. Hon har tillsammans med sitt forskar-team nyligen startat ett kommunnätverk i syfte att utforska frågan om närvaro i förskolan.

Mia Heikkilä, professor Stockholms universitet

Vad säger forskningen om barns närvaro i förskolan?

Det finns väldigt lite forskning som helt och hållet ägnar sig åt frågan om närvaro i förskolan och vad den betyder. Den forskning som finns är gjord i amerikansk kontext och det är väldigt svårt att överföra den till svenska förhållandet för att idén om förskola är så annorlunda. Den är mycket segregerad och de studier som finns är gjorda på särskilda program som testats under specifika tider. Den forskning som kan relateras till svenska förhållanden lyfter fram vikten av en kvalitativ förskola där verksamheten uppmuntrar till engagemang och att regelbunden närvaro kan öka barns lärande och utveckling. Det finns forskningsammansättningar som visar på vikten av att befinna sig i stimulerande lärmiljöer för gynnsam utveckling för barn.

Varför behövs mer kunskap om barns närvaro? Vad behöver beforskas?

Eftersom det talas mycket om närvaro just nu är det viktigt att veta vilken slags närvaro som är bra och varför, samt hur närvaron faktiskt ser ut generellt i förskolan. Hur varierar den och vilka mönster ser vi i variationen? Utifrån den typen av analyser kan sedan rätt slags insatser utformas, och resurser användas rätt.

Kan du säga något om det nya kommunnätverket om närvaro i förskolan?

Vi har startat ett nätverk kring närvaro i förskolan där 19 kommuner deltar och utforskar frågan tillsammans. Det är ett utforskande nätverk där olika perspektiv på närvaro i förskolan lyfts och gemensamma diskussioner hålls. Det är givande och inspirerande, och hela nätverket har som övergripande fråga att fundera på just varför närvaro är så viktigt.

Har du några medskick till huvudmännen?

Mitt medskick är att inte per automatik utgå från att ökad närvaro är det som passar alla. Det viktiga är att göra lokala analyser och fundera på vad man som skolhuvudman vill med att arbeta kring närvaro i förskolan. Det är också viktigt att inte peka ut enskilda barn och familjer med oregelbunden närvaro, utan att försöka förstå istället. Dessutom behöver blicken riktas mot den egna verksamheten om många på en förskola har oregelbunden närvaro – kan det då vara verksamheten som brister på något sätt?

Kommuners och förskolors arbete med närvaro – Resultat från SKR:s förskoleenkäter

För att få en bild av arbetet med barns närvaro i förskolan har kommuner och förskollärare fått svara på frågor om detta inom ramen för SKR:s förskoleenkäter – en enkät som besvaras av kommunala huvudmän och en som riktar sig till legitimerade förskollärare. Enkäterna innehåller, förutom temafrågorna, en bredd av frågor om kvalitet i förskolan. De övergripande resultaten för dessa frågor presenteras i [kommunrapporterna](#) samt i nationella sammanställningar på [SKR:s webbsida](#).

I detta kapitel redovisas kommuners⁶ och förskollärares enkätsvar på frågor som relaterar till temat närvaro och vistelsetider. De nya temafrågorna är:

Förskollärarenkät

- › I vilken utsträckning arbetar din förskola med att öka närvaron för barn med hög frånvaro?

Kommunenkät

- › Har ni skriftliga och centralt beslutade rutiner/strategier för att minska omfattande frånvaro bland barn i förskolan?
- › Vilket kommungemensamt system använder kommunens förskolor för att registrera barnens närvaro/vistelsetid?
- › Samlar ni in uppgifter om den genomsnittliga faktiska vistelsetiden i er kommun?

Not. 6 I Stockholm ansvarar de olika stadsdelarna för driften av förskolan. Enkäten har därför även besvarats av sex stadsdelar i Stockholm. Dessa redovisas som en kommun om inte annat anges.

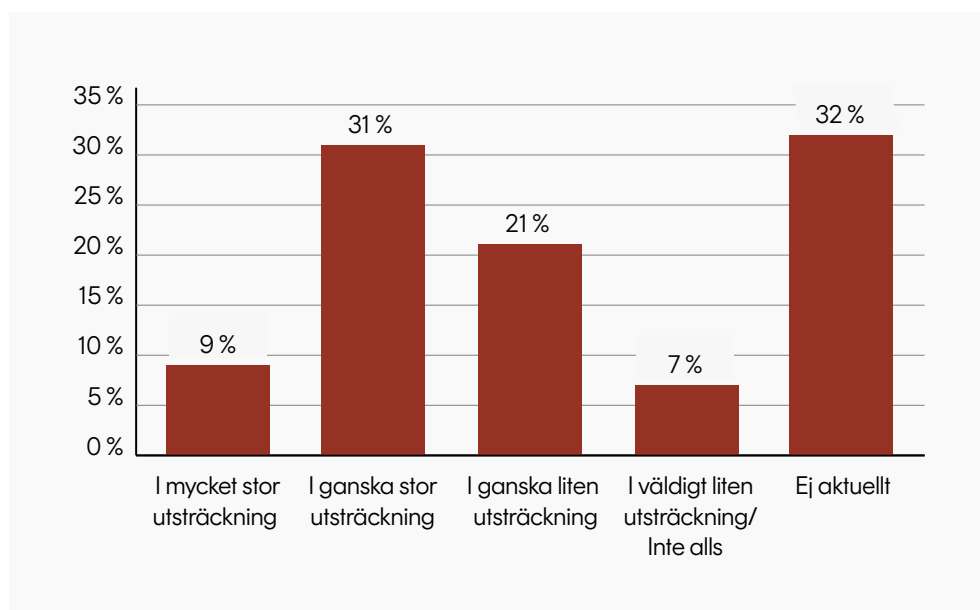
- › Samlar ni in uppgifter om den genomsnittliga schemalagda vistelsetiden i er kommun?
- › Följer ni upp den faktiska vistelsetiden utifrån förskolornas upptagningsområde?
- › Följer ni upp den faktiska vistelsetiden utifrån vårdnadshavarnas socioekonomiska bakgrund?
- › Hur många timmar förskola per vecka erbjuder ni för barn till arbetslösa och föräldralediga?

Därutöver ställs sen tidigare en fråga om vilka kriterier som ingår i kommuners modell för socioekonomisk resursfördelning, där ett av de möjliga svarsalternativen är barns närvarotid.

Vad säger förskollärare om arbetet med att öka närvaron?

I förskollärarenkätens temafråga fick förskollärarna bedöma den egna förskolans arbete med att öka närvaron för barn med hög frånvaro. Svaren som redovisas i diagram 1 visar att fyra av tio förskollärare (40 %) bedömer att den egna förskolan arbetar med detta i mycket eller ganska stor utsträckning. Något färre (28 %) uppger att förskolan arbetar ganska lite, väldigt lite, eller inte alls med frågan.

Diagram 1: I vilken utsträckning arbetar din förskola med att öka närvaron för barn med hög frånvaro? Andel svarande förskollärare i procent.

Statistikkälla: SKR:s förskollärarenkät 2024.

Det kanske mest slående resultatet är att nästan var tredje förskollärare (32 %) inte anser att frågan är aktuell i den egna förskolan. Här lämnas tolkningsutrymme för vad detta kan stå för. Enkla förklaringar är att det inte förekommer särskilt hög frånvaro vid dessa förskolor, eller att det inte ses som möjligt att arbeta med att öka närvaron. Troligen finns även andra orsaker bakom den höga andelen som inte anser att frågan är aktuell. En sådan orsak kan vara en förskolekultur där det inte ses som negativt att barn har hög frånvaro. Detta kan bland annat bero på att hög närvaro sätts samman med en arbetsbelastning som gör att ökad närvaro inte upplevs önskvärd.

Det fanns inte möjlighet att lämna fritextsvar i anslutning till frågan om närvaro, men förskollärarenkäten avslutas med en övergripande fritextfråga: *”Vad tycker du skulle vara det viktigaste för att förbättra utbildningen på din förskola?”*, som besvarades av cirka 75 procent av respondenterna. Här återfinns flera kommentarer som kan stödja en sådan förklaring om relationen till arbetsbelastning.

Många respondenter nämner barngruppsstorlek och personaltäthet. Upplevelsen av stora barngrupper och låg personaltäthet kan bidra till att frånvaro i vissa fall ses som en fördel, då barngruppen blir mindre. Några kommentarer nämner också närvaro/frånvaro specifikt, men de handlar då snarare om en upplevelse av att närvaron är hög än tvärtom.

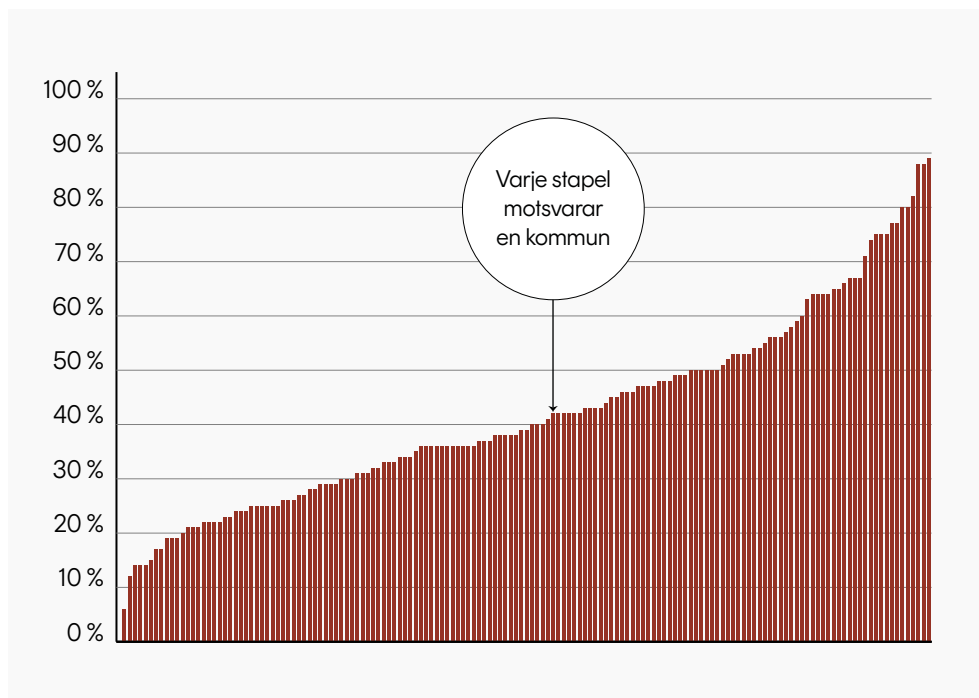
Även om det inte går att avgöra hur den faktiska närvaron ser ut i de berörda förskolorna handlar kommentarerna om hög närvaro och stora barngrupper sannolikt mer om upplevd arbetsbelastning än om hur stor andel av barnen som statistiskt sett är på plats. Vi återkommer till denna fråga i kapitel 3.

Skillnader mellan kommuner

Det finns en påtaglig skillnad i hur förskollärare från olika kommuner har svarat på frågan, något som potentiellt kan hänga samman dels med kommunens centrala prioriteringar men också med lokala förutsättningar, geografi och socioekonomisk struktur.

Som diagram 2 visar är det stora skillnader mellan olika kommuner när det gäller hur mycket förskollärarna upplever att deras förskolor arbetar med att öka närvaro.

Diagram 2: I vilken utsträckning arbetar din förskola med att öka närvaron för barn med hög frånvaro?

Andel (%) som har svarat "I mycket/ganska stor utsträckning" per kommun. Varje kommun motsvarar en stapel. Statistikkälla: SKR:s förskolläraryrkät 2024.

I kommuner där många svarar att de arbetar i mycket eller ganska stor utsträckning med frågan är det också mindre vanligt att andra svarar att frågan inte är aktuell. Det finns dock variationer även här.

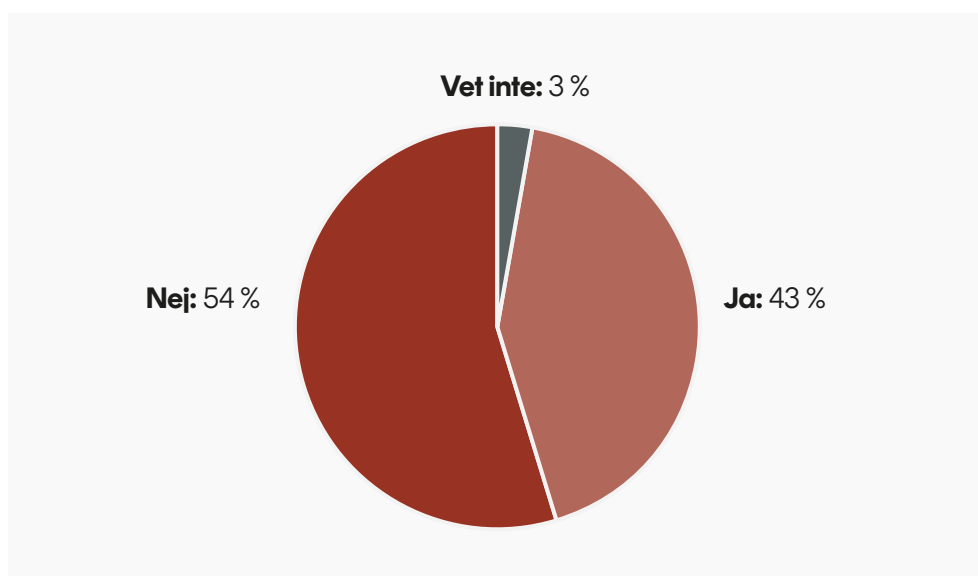
När det gäller skillnader mellan kommungrupper⁷ saknas tydliga mönster. En kommungrupp som sticker ut är dock "pendlingskommuner nära mindre tätort" där hela 55 procent svarar att de arbetar med frågan i mycket/ganska stor utsträckning.

Not. 7 <https://skr.se/skr/tjanster/kommunerochregioner/faktakommunerochregioner/kommun-gruppsindelning.2051.html>.

Hur många kommuner har beslutade rutiner och i vilken mån påverkar det förskolorna?

Kommunenkäten visar att drygt fyra av tio kommuner (43 %) har skriftliga och centralt beslutade rutiner/strategier för att minska omfattande frånvaro bland barn i förskolan, vilket illustreras i diagram 3.

Diagram 3: Har ni skriftliga och centralt beslutade rutiner/strategier för att minska omfattande frånvaro bland barn i förskolan?

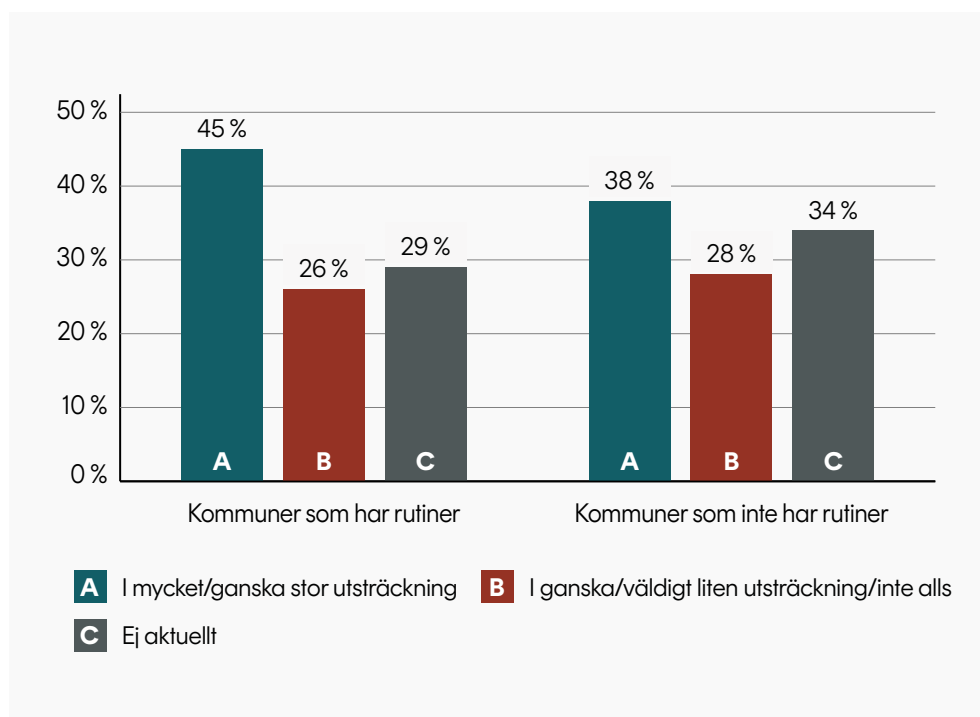
Statistikkälla: SKR:s huvudmannenkät 2024.

Eftersom frågan om närvarorutiner inte har ställts tidigare, och SKR heller inte har frågat om när rutinerna införts, kan vi endast spekulera i om de senaste årens fokus på närvaro har gjort dem vanligare. SKR har dock haft kontakt med flera kommuner som nyligen infört eller reviderat rutiner eller satt igång strategiska arbeten för att främja barns närvaro.

Avspeglar sig centrala rutiner i förskollärarnas svar?

För att få en uppfattning om hur förekomsten av centrala rutiner påverkar arbetet på förskolorna har SKR undersökt hur detta avspeglas i förskollärarnas svar. Diagram 4 visar att de kommuner som har centrala rutiner/strategier i större utsträckning också arbetar med att öka närvaro i de fall frånvaron är hög.

Diagram 4: Relationen mellan centralt beslutade rutiner och förskolors arbete med närvaro. I vilken utsträckning arbetar din förskola med att öka närvaron för barn med hög frånvaro?

Statistikkälla: SKR:s förskolläraryrket och huvudmannarens enkät 2024.

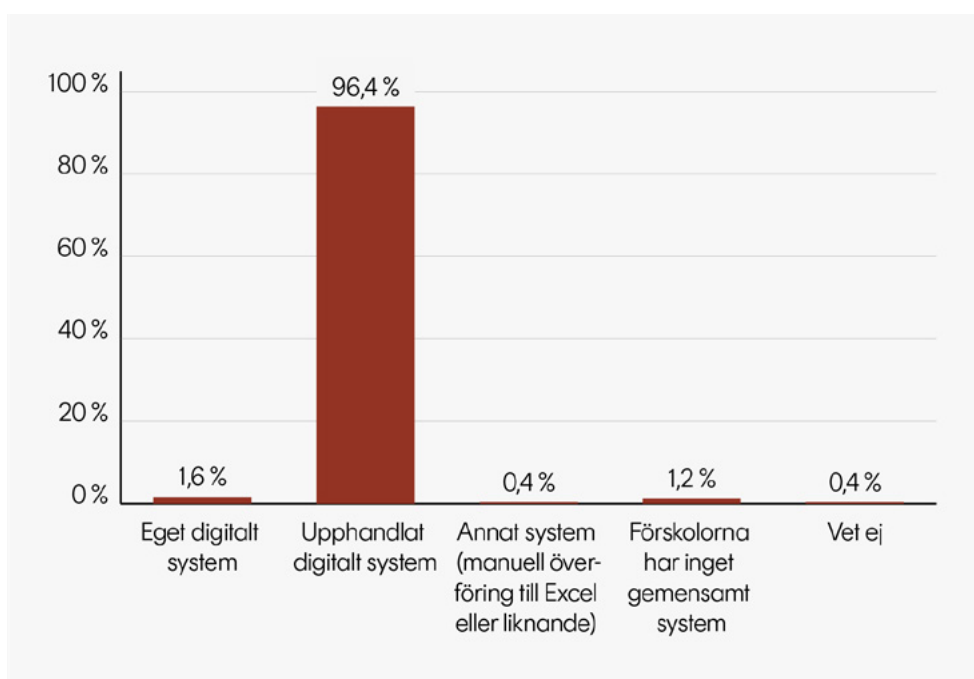
I kommuner som har skriftliga rutiner är det 45 procent av förskolorna som enligt förskollärarna arbetar i mycket stor eller ganska stor utsträckning med att öka närvaron för barn med hög frånvaro, och 26 procent som gör det i liten utsträckning eller inte alls. Detta kan jämföras med kommuner som saknar sådana rutiner, där 38 procent arbetar i mycket stor/ganska stor utsträckning med frågan, och 28 procent i liten utsträckning eller inte alls.

Det är också något färre i gruppen som har rutiner som svarar ”ej aktuellt” – 29 procent jämfört med 34 procent i kommuner där det saknas rutiner. Skillnaderna kan ha flera förklaringar. Förskollärarna i kommuner som har rutiner kan vara mer benägna att arbeta med frågan och mindre benägna att tycka att frågan ej är relevant, på grund att de är mer uppmärksamma på och medvetna om problematiken med hög frånvaro/låg närvaro. Å andra sidan kan det även vara så att kommuner där låg närvaro är vanligare är mer benägna att ha rutiner. Sammantaget tyder resultatet ändå på att centrala rutiner och strategier bidrar till ett mer aktivt arbete med närvaro på förskolorna.

Kommuners system/arbete med att följa närvaro

Som redan har nämnts finns ingen nationell statistik om barns närvaro och vistelsetid. Det finns heller inget enhetligt system för detta som används av alla kommuner. Som framgår av diagram 5 nedan visar dock svaren i SKR:s huvudmannanenket att nästan samtliga av de svarande kommunerna (96 %) idag använder ett kommungemensamt, upphandlat digitalt system för att registrera barnens närvaro och vistelsetid i förskolan. Det är ytterst få (1,2 %) som inte har något system alls för detta.

Diagram 5: Vilket kommungemensamt system använder kommunens förskolor för att registrera barnens närvaro/vistelsetid?

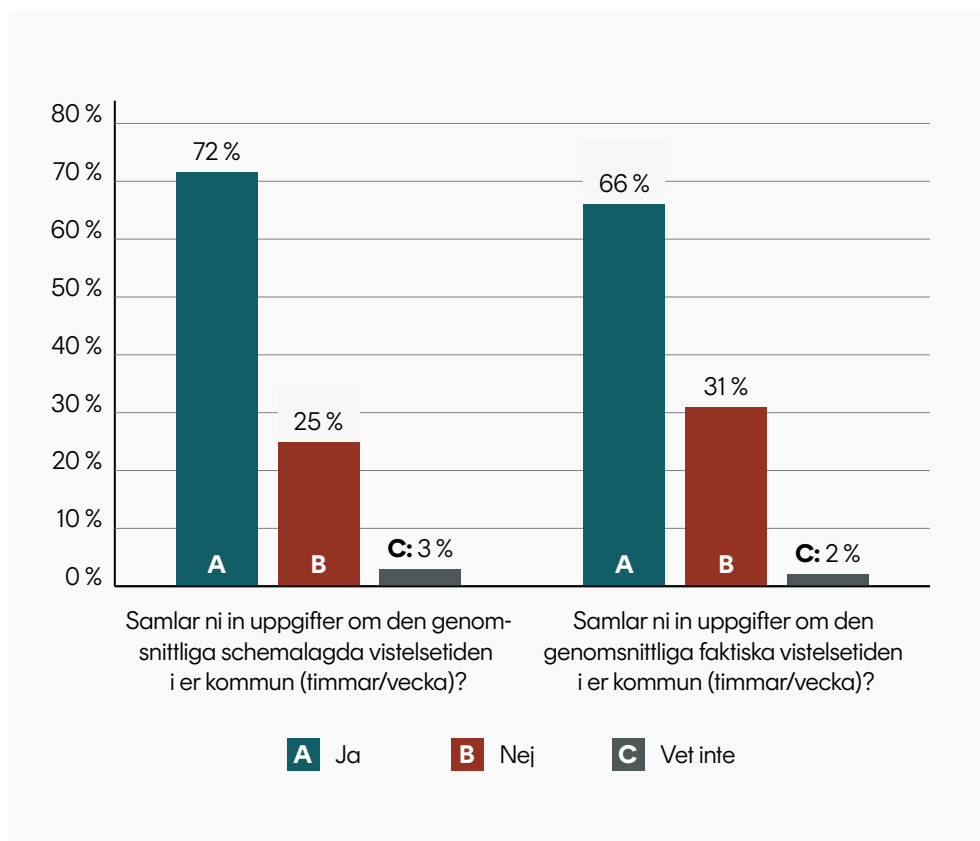

Statistikkälla: SKR:s huvudmannanenket 2024.

I vilken mån systemen kan användas för att samla in data på aggregerad nivå varierar, men som diagram 6 nedan visar samlar en tydlig majoritet (72 %) av kommunerna in uppgifter om den genomsnittliga schemalagda vistelsetiden i de kommunala förskolorna.

Något färre, men fortfarande en klar majoritet av kommunerna (66 %) samlar in uppgifter om den faktiska vistelsetiden. Med faktisk vistelsetid avses de timmar då barnen de facto befinner sig i förskolan. Att samla in dessa uppgifter kräver sannolikt lite mer av huvudmannen och även av de digitala system som används för ändamålet.

Diagram 6: Andel (%) kommuner som samlar in uppgifter om den genomsnittliga schemalagda respektive den faktiska vistelsetiden

Statistikkälla: SKR:s huvudmannenkät 2024.

Kommunexempel: Örkelljunga

Eva Schelin är biträdande utbildningschef i Örkelljunga kommun, som har skolformsövergripande riktlinjer och rutiner för att främja närvaro och minska frånvaro i kommunens förskolor och skolor.

Eva Schelin, biträdande utbildningschef

Berätta om ert arbete med riktlinjer och rutiner för att främja närvaro i förskolan?

I Örkelljunga har vi sen tidigare utarbetade riktlinjer och rutiner för att främja närvaro och minska frånvaro i kommunens skolor. Vi har nu reviderat dessa till att även omfatta förskolorna. Det finns tydligt beskrivna steg med roll- och ansvarsfördelning när ett barn inte kommer till förskolan som planerat. Vi förmedlade vikten av att vi uppmärksammar barns frånvaro redan i förskolan. Ett förhållningssätt i agerandet är att barnet saknas av såväl personal som barn i barngruppen.

Vi har genomfört workshops med all personal på förskolorna. Vi har bland annat haft fokus på trygghet och delaktighet, god lärmiljö och organisatorisk medvetenhet, med utgångspunkt i fokus material om skolnärvaro.

Personalen har även fått analysera sin barngrupps närvarostatistik och tidsrapport för att se om det framträder några mönster på både grupp- och individnivå och vad dessa mönster i så fall beror på.

Har ni mött något motstånd eller haft särskilda utmaningar i arbetet med att stärka närvaro?

Det finns en riksomfattande debatt kring storlek på barngrupp och hur lång tid barn tillbringar i förskolan. Den debatten finns även här i Örkell-

ljunga och påverkar givetvis. Närvaroarbetet utgår från att vi saknar barnen när de inte är i vår verksamhet. Samtidigt vet vi att man som personal kan känna att det underlättar med färre barn i barngruppen.

Vilka effekter har ni kunnat se av ert arbete?

Som ett resultat av vårt arbete ser vi idag en ökad kunskap och förståelse för vikten av att främja närvaro – hos all personal. Det har blivit naturligt att prata om närvaroarbeta i verksamheten.

En sak som vi ser som en del av närvaroarbetet är också kommunens uppsökande verksamhet. Genom att rektorerna är delaktiga i detta arbete får vi en helhetsbild över barnen i vår kommun.

Har du några råd eller medskick till andra kommuner?

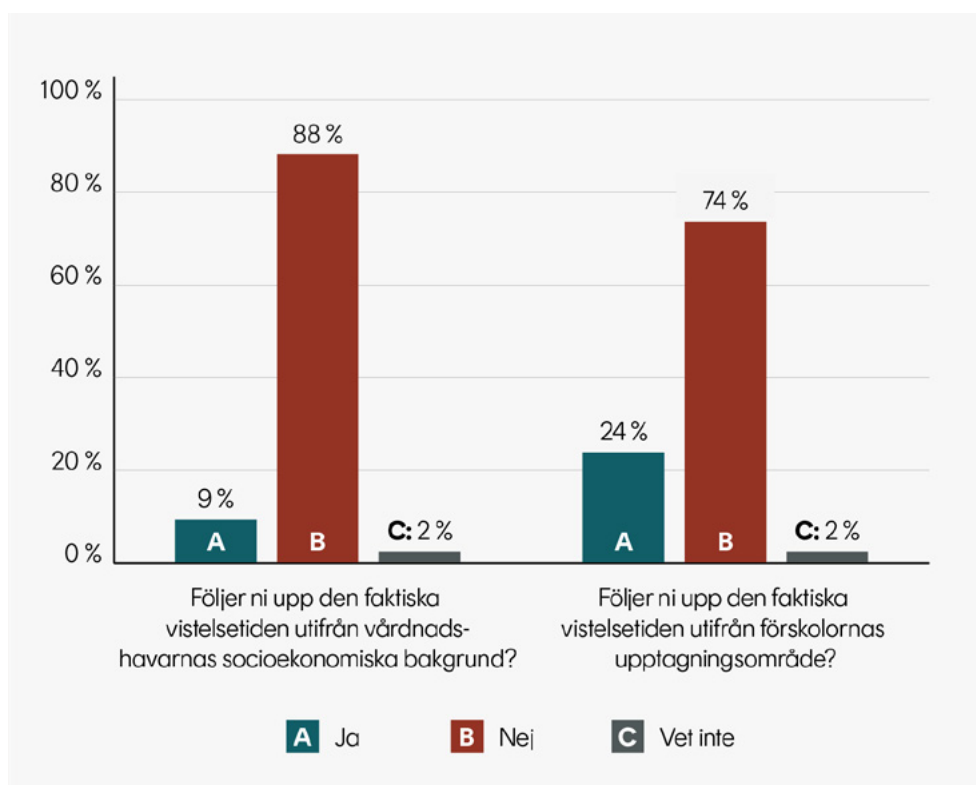
Engagera pedagogerna genom kunskap och förståelse, och ge utrymme för kollegiala diskussioner kring temat närvaro. Genom det kollegiala arbetet skapas en gemensam utgångspunkt. Det innebär stora vinster genom att skapa förståelse för helheten, att olika insatser vi gör hänger ihop.

Närvaro och socioekonomi

Som vi nämnde i inledningen till detta tema finns tecken på en koppling mellan låg närvaro och socioekonomi. Diagram 7 visar att väldigt få kommuner (9 %) svarar att de följer upp den faktiska närvaron utifrån vårdnadshavarnas socioekonomiska bakgrund. Betydligt fler, men knappt en fjärdedel av kommunerna (24 %), har idag en uppföljning som tar fasta på barnens närvaro utifrån förskolornas upptagningsområde. Beroende på graden av boendesegregation kan detta förklara varför så jämförelsevis få kommuner har valt att följa upp närvaro utifrån vårdnadshavarnas socioekonomiska bakgrund.

Genom att sortera uppföljningen utifrån adress kan kommunerna ofta få ungefär samma information som om de skulle följa upp utifrån vårdnadshavarnas socioekonomiska bakgrund. Samtidigt blir datainsamlingen mindre känslig och förmodligen lättare att genomföra.

Diagram 7: Andel (%) kommuner som följer upp vistelsetid utifrån vårdnadshavares socioekonomiska bakgrund respektive förskolornas upptagningsområde

Statistikkälla: SKR:s huvudmannenkät 2024.

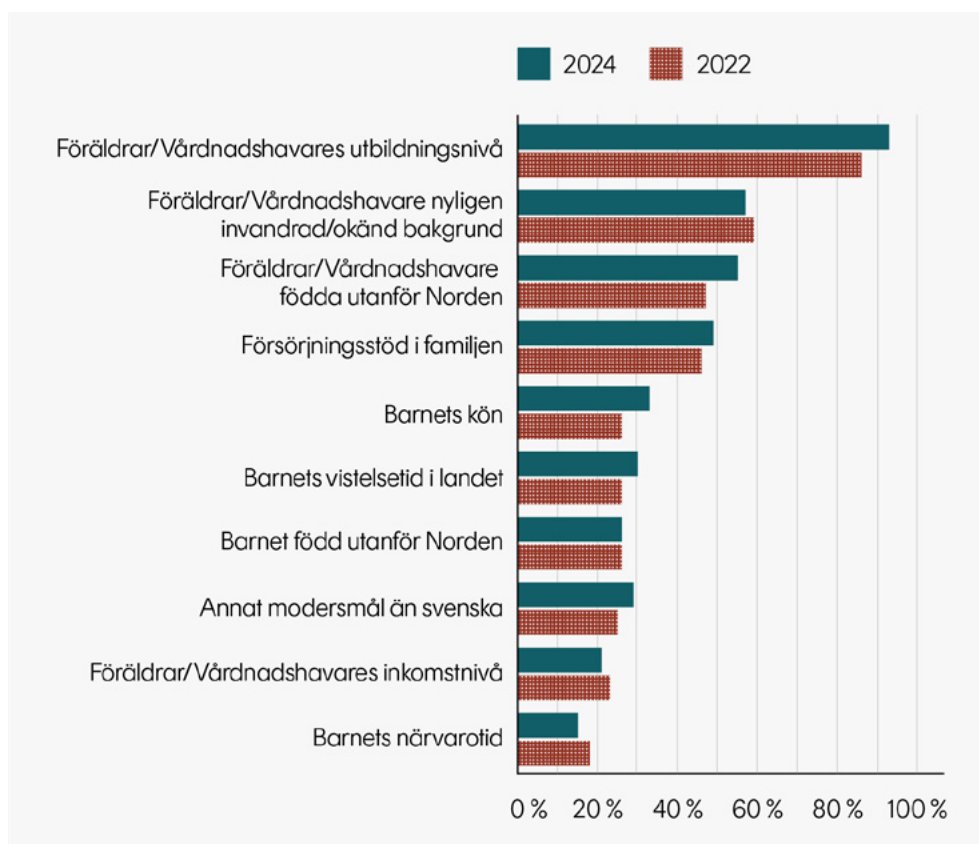
Totalt 16 av de svarande kommunerna (7 %) följer upp vistelsetiden utifrån både socioekonomisk bakgrund och upptagningsområde.

Närvaro som faktor i socioekonomisk resursfördelning

Av SKR:s huvudmannenkät framgår att majoriteten (56 %) av kommunerna har en socioekonomisk resursfördelningsmodell. SKR har även frågat i vilken mån ”barnets närvarotid” finns med som en faktor i dessa modeller. Mot bakgrund av att vistelsetiderna i många fall är lägre i förskolor med mindre gynnsam socioekonomisk sammansättning får SKR ibland signaler om att resursfördelningsmodell utifrån socioekonomiska variabler ibland leder till svårigheter med grundbemanningen i förskolor som inte får tilläggsbelopp, men där barnen har längre vistelsetid.

När SKR frågade de kommunala huvudmännen om vilka faktorer som ingår i resursfördelningsmodellerna var svarsalternativet ”barnets närvarotid” den faktor (av tio) som hamnade på sista plats. Endast 15 procent av kommunerna angav närvarotid som en faktor i sitt beräkningsunderlag, och närvarotiden var också den faktor som – från en låg nivå – gått mest tillbaka mellan 2022 och 2024 års undersökningar (från 18 % till 15 %). I diagram 8 illustreras vilka som är de vanligaste faktorerna som ingår.

Diagram 8: Faktorer som används för att beräkna omfördelningens storlek (flera svarsalternativ är möjliga) (andel kommuner i procent)

Statistikkälla: SKR:s huvudmannenkät 2022 och 2024.

Det bör noteras att närvarotid skiljer sig från de övriga faktorerna genom att det i sig inte är en socioekonomisk bakgrundsvariabel. Övriga faktorer (möjligen med undantag av kön) är alla vanliga i olika socioekonomiska modeller och index oavsett om det rör utbildning eller något annat. Mot den bakgrunden kanske det inte är så förvånande att närvarotid är den minst vanliga faktorn. De kommuner som har med närvarotid kan ha gjort ett aktivt val på grund av att de sett att den socioekonomiska resursfördelningen kan leda till negativa konsekvenser för förskolor med hög närvaro och långa vistelsetider om de inte kompenserar för denna faktor.

Utökad tid i förskola för barn till arbetslösa och föräldralediga

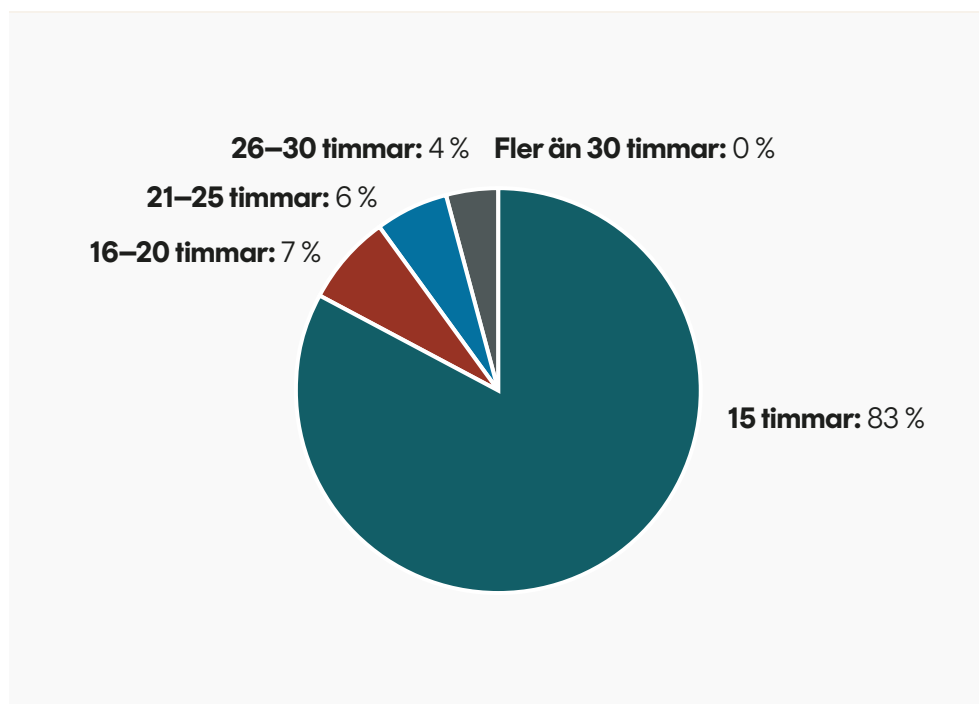
Tillgången till förskola styrs dels av vårdnadshavares individuella val och sysselsättningsgrad, men den kan också se olika ut beroende på var man bor. Alla barn i åldrarna tre till fem år har rätt till minst 525 timmar per år, vilket motsvarar 15 timmar per vecka i allmän förskola, om vårdnadshavarna så önskar. En inskrivningsgrad på ca 95 procent för denna åldersgrupp visar att de allra flesta önskar det.

För barn till arbetslösa eller föräldralediga vårdnadshavare – oavsett ålder – gäller samma miniminivå i antal timmar. Flera kommuner har infört en utökad rätt till förskola för barn med arbetslösa eller föräldralediga vårdnadshavare och erbjuder mer än de lagstadgade 15 timmarna. Eftersom antalet timmar barnen har rätt till hänger samman med vistelsetid, dessutom för en socioekonomiskt mindre gynnad grupp – arbetslösa – har SKR kartlagt detta inom ramen för huvudmannankenäten.

Hur många kommuner erbjuder fler timmar för barn till arbetslösa och föräldralediga?

Som diagram 9 visar erbjuder en bred majoritet av Sveriges kommuner⁸ (83 % av respondenterna) 15 timmar förskola per vecka för barn till arbetslösa och föräldralediga vilket är detsamma som lagens minimikrav. Noterbart här är att nära var femte kommun (17 %) valt att gå längre än miniminivån. Här finns också ett mycket tydligt geografiskt mönster i så måtto att åtta av de nio kommuner som svarat att de erbjuder 26–30 timmar är hemmahörande i Stockholms län. Ingen av kommunerna som svarat på undersökningen erbjuder idag mer än 30 timmar förskola per vecka för barn till arbetslösa och föräldralediga.

Diagram 9: Antal timmar förskola per vecka som kommunerna erbjuder för barn till arbetslösa och föräldralediga (andel kommuner i procent).

Statistikkälla: SKR:s huvudmannenkät 2024.

Not. 8 Observera att till skillnad från de tidigare enkätfrågorna, räknas Stockholms stadsdelar inte separat i denna sammanställning. Eftersom samma antal timmar gäller alla stadsdelar redovisas även Stockholm som en kommun.

Kommunexempel: Botkyrka

Sara Dahl är verksamhetschef för Botkyrkas förskolor, som sticker ut i SKR:s förskolläraryrkät genom att tre av fyra förskollärare arbetar med att öka närvaro.

Sara Dahl, verksamhetschef

Vad tror du ligger bakom Botkyrkas resultat?

Det är ett medvetet arbete som ligger bakom. Vi började fokusera på barns närvaro för drygt ett år sen i våra kvalitetsdialoger och inför 2024 blev det alla rektorers och förskoleenheters utvecklingsområde. Vi hade då fått siffror på att barns frånvaro låg på nästan 40 procent i snitt i kommunen. Frånvaron var högst på måndagar och fredagar. Det gav energi i frågan.

På huvudmannanivå hade vi inga centralt beslutade rutiner när SKR:s förskoleenkäter kom, men alla rektorer och biträdande rektorer har arbetat aktivt med målet att sänka frånvaron. De har tagit fram rutiner för hur de ska följa upp frånvaron, t ex när de ska kontakta vårdnadshavare. När vi ser svaret i förskolläraryrketen verkar det arbetet ha gett resultat, jätteroligt!

Varje förskola har haft sina utmaningar. Pedagogerna är nyckelpersoner i arbetet. I resultatdialogen med rektor följer vi upp hur arbetet går. Vi lyfter även frågan i olika sammanhang under året, till exempel på våra skolledarkonferenser.

Centralt hade ni inga rutiner för att öka närvaron när vi ställde frågan. Hur ser det ut idag?

Generellt försöker vi ha så lite centralt beslutade riktlinjer och rutiner som möjligt, men vissa är nödvändiga. Vi har sen tidigare riktlinjer för placering där utbildningsnämnden tagit beslut om 25 timmar för arbetslösa och föräldralediga, ett beslut som är kopplat till både ekonomi och kvalitet. Vi har också reviderade riktlinjer för trygghet i förskolan som precis börjat gälla (1 november 2024). Som en bilaga till dessa finns numera även en vägledning i det närvarofrämjande arbetet. Förskolorna kan själva utforma egna rutiner med stöd i denna vägledning.

Hur arbetar ni med att följa upp närvaro för barn med mindre gynnsam socioekonomi?

Vi lärde oss mycket under pandemin då många var hemma. Då rapporterade inte alla förskolor statistiken digitalt, men nu gör de det. Statistik för att följa närvaro är avgörande. Jag kan följa närvaron på varje förskola dagligen. Tre till fyra gånger per år studerar vi närvarorapporterna närmare och analyserar tillsammans med rektorsgruppen. På det sättet håller vi frågan levande.

Vi har kvalitetsdialoger med förskollärare och barnskötare. Förskolans ledning är med och lyssnar in. Jag som verksamhetschef håller i samtalet. Det är en kraft i att vi kan visa hur statistiken faktiskt ser ut och att vi kan samtala om närvaro utifrån det. Det har visat sig att i många av dessa förskolor spelar till exempel väderförhållanden en stor roll för närvaro.

Har du något annat medskick till andra kommuner?

Det är viktigt att alla förskolor har en ordning, en struktur för hur de pratar med vårdnadshavarna om frånvaro. Det är avgörande med ett bra bemötande, ett förhållningssätt som är nyfiket och omsorgsfullt snarare än skuldbeläggande. Vi vill att vårdnadshavarna ska förstå att förskolan är viktig för deras barns utveckling och lärande samt att barnen är saknade av oss när de är frånvarande.

Barns faktiska närvaro – Genomsnittstid och mönster i 29 kommuner

SKR har i samarbete med Tempus genomfört en analys av rapporterade närvarotider i 29 kommuner som valt att bidra med sin statistik. Siffrorna bygger på in- och utcheckningar av barn som gjorts på nästan 1 000 förskoleenheter under vecka 41, 2023 och innehåller inga uppgifter som kan knytas till individuella barn. Statistiken bör tolkas med viss försiktighet, då vi inte kan garantera att alla in- och utcheckningar är exakta.

Som nämnts tidigare i rapporten har nästan alla kommuner ett digitalt, kommungemensamt system för närvarohantering. Dessa kan innehålla olika möjligheter för kommunen att ta fram statistik, men är uppbyggda på olika sätt och kan inte enkelt sammanställas till en nationell jämförelse. Därför har det inte varit möjligt att göra en stor, representativ studie, även om en sådan hade varit önskvärd. Urvalet ska därmed inte ses som representativt för Sveriges förskolor, men kan ge en fingervisning om hur barns faktiska närvaro kan se ut.

SKR har valt att undersöka tre olika genomsnitt på aggregerad nivå:

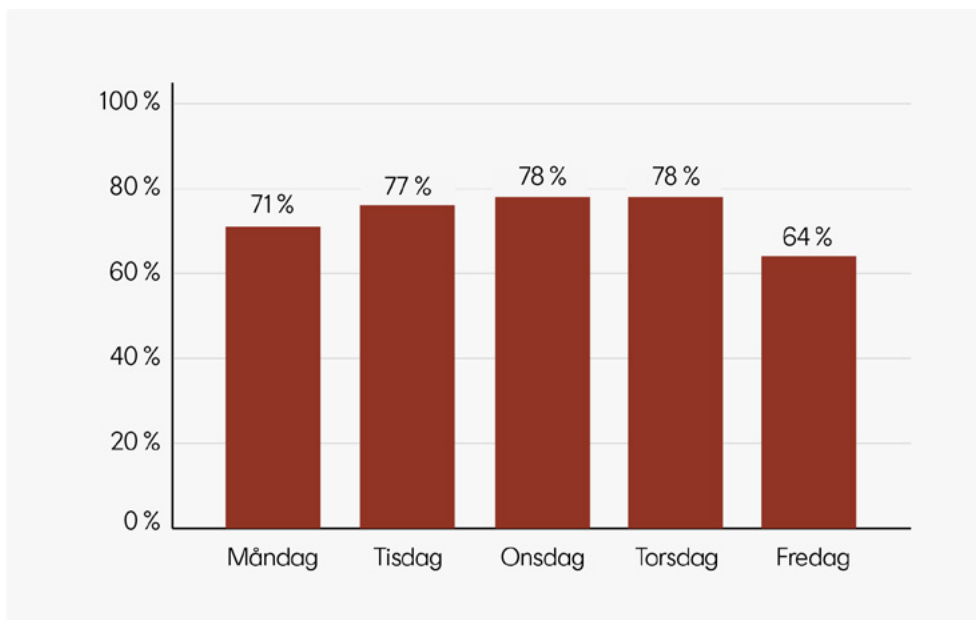
- › Hur stor andel av barnen är närvarande i förskolan?
- › Hur många timmar är barnen där i genomsnitt när de är närvarande? (genomsnittlig tid per närvarande barn)
- › Hur många timmar är barnen där i genomsnitt (genomsnittlig tid per inskrivet barn)

Andel närvarande barn

På de undersökta förskolorna var det i genomsnitt 74 procent av barnen som var närvarande i förskolan per dag under veckan. I en barngrupp med 15 barn motsvarar detta en genomsnittlig närvaro av elva barn.

Andelen barn som var på plats varierade dock under veckan. Diagram 10 visar fördelningen över de olika veckodagarna. Som diagram 10 visar är andelen närvarande barn högst i mitten på veckan, i synnerhet onsdag–torsdag (78 %), och betydligt lägre (64 %) på fredagar.

Diagram 10: Andel (%) närvarande barn per dag, vecka 41, 2023

Statistikkälla: Tempus.

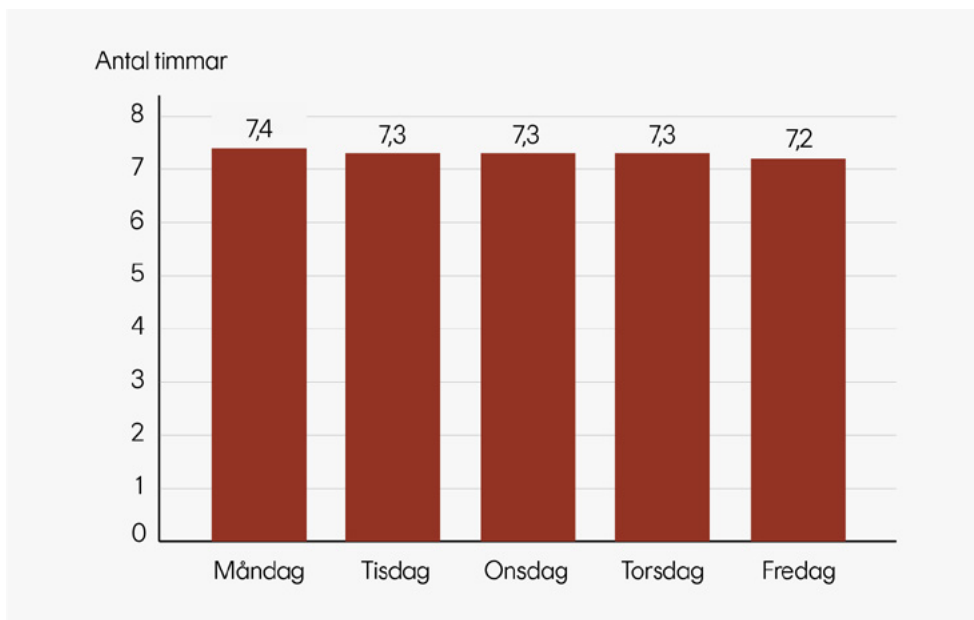
Genomsnittlig närvaro i timmar

Vi har även undersökt hur länge barnen i genomsnitt var på plats per dag – dels som ett genomsnitt bland de barn som faktiskt var på plats och dels som ett genomsnitt för samtliga inskrivna barn.

Närvarotid per närvarande barn

I diagram 11 illustreras hur många timmar barnen i genomsnitt är i förskolan de dagar de är på plats, det vill säga närvarotid per närvarande barn.

Diagram 11: Genomsnittlig närvarotid per närvarande barn (antal timmar/dag), vecka 41, 2023

Statistikkälla: Tempus.

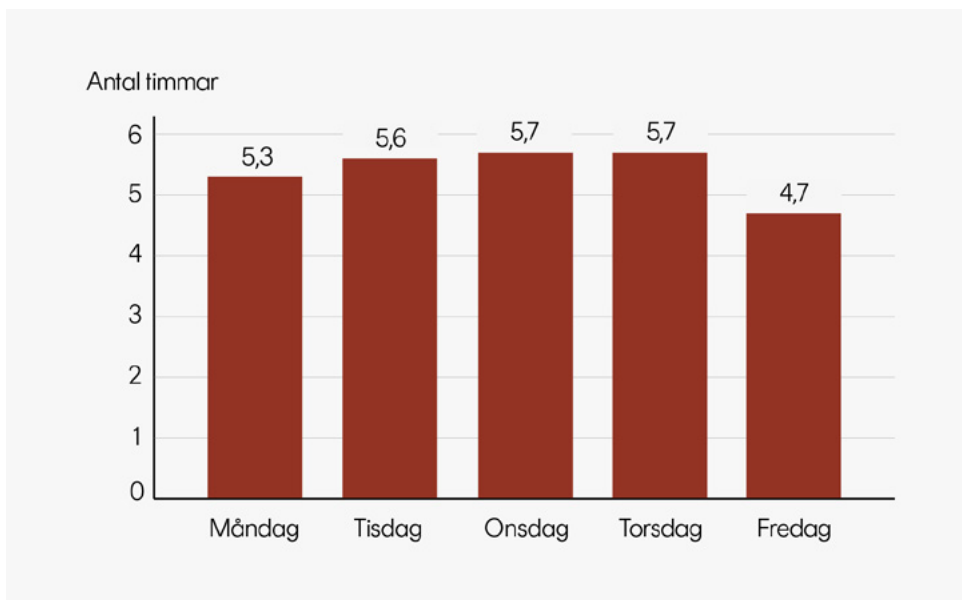
Närvaron ligger relativt konstant på mellan 7,2 och 7,4 timmar per dag (i genomsnitt 7,3 timmar). Det är alltså framför allt *antalet barn* som varierar mest beroende på veckodag. Det antal timmar de närvarande barnen är på plats varierar endast marginellt.

Observera att det inte blir korrekt att räkna ihop antal timmar för hela veckan (måndag–fredag) utifrån denna statistik, eftersom SKR inte har detaljerad data för varje enskilt barns närvaro över hela veckan. Vi kan därför inte fastställa exakt hur många dagar eller timmar varje specifikt barn var närvarande. Varje barn kan ha varit närvarande olika många timmar per dag och olika många dagar under veckan. När vi summerar statistiken för alla barn tillsammans försvinner informationen om dessa individuella skillnader och en summering skulle därmed överskatta den genomsnittliga närvaron per barn.

Närvarotid per inskrivet barn

Räknar vi i stället antalet timmar per inskrivet barn, blir det av naturliga skäl betydligt lägre siffror, vilket framgår av diagrammet nedan. Här slår även den lägre andelen närvarande barn på fredagar igenom. Vi får en variation mellan 4,7 och 5,7 timmar beroende på veckodag, och en genomsnittlig närvarotid på 5,4 timmar per dag. Detta innebär i sin tur att barn som är inskrivna i de undersökta förskolorna hade en genomsnittlig tid på 27,1 timmar under vecka 41, 2023.

Diagram 12: Genomsnittlig närvarotid per inskrivet barn (antal timmar/dag), vecka 41, 2023

Statistikkälla: Tempus.

Ökar eller minskar vistelsetiderna?

En fråga som ibland ställs, bland annat i media, är om barns vistelsetider i förskolan har ökat över tid, något som inte undersökts på nationell nivå sen Skolverkets föräldraundersökning 2012, då Skolverket kom fram till att en genomsnittlig närvarotid var 31 timmar under vecka 41 2012.

I statistikinsamlingen som SKR gjort tillsammans med Tempus har vi utgått från samma veckonummer (vecka 41) som Skolverket utgick från elva år tidigare. Det hade varit önskvärt att kunna jämföra med Skolverkets undersökning, men dels på grund av olika metoder (föräldraundersökning respektive statistik utifrån in- och utcheckningar), dels på grund av olika urval, är en jämförelse varken möjlig eller lämplig.

Skolverkets undersökning byggde på en föräldraenkät och föräldrarna fick rapportera hur många timmar barnen var närvarande under veckan. För barn som var frånvarande fick föräldrarna i stället ange hur mycket barnen brukade vara där. Det innebär troligtvis att denna grupp föräldrar kan ha rapporterat den schemalagda vistelsetiden, som rimligen även 2012 var betydligt högre än den faktiska.

Frågan om huruvida barns vistelsetider i förskolan har ökat eller minskat över tid förblir därför obesvarad i denna rapport, men kan vara en intressant fråga för framtida undersökningar.

Socioekonomiska skillnader i barns närvaro

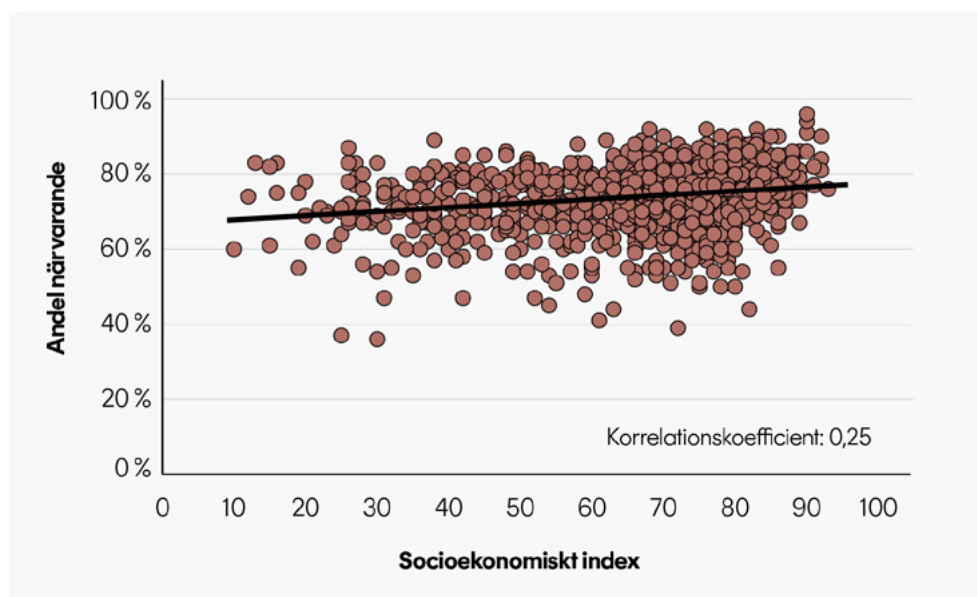
För att undersöka i vilken mån skillnader i närvaro och vistelsetid i de undersökta förskolorna påverkas av förskolans socioekonomiska sammansättning har vi använt oss av samma socioekonomiska index och samma typ av diagram som känns igen från SKR:s modell för socioekonomisk personalfördelning.⁹

Andel närvarande barn

Diagram 13 nedan visar hur andelen närvarande barn varierar i de undersökta förskolorna. Linjens svaga lutning uppåt visar att det finns en samvariation på nationell nivå mellan socioekonomi och andel närvarande, men det rör sig om ett statistiskt sett svagt samband och det kan finnas fler förklaringar än socioekonomi till att variationen ser ut som den gör.

Att det är ändå är en högre andel närvarande ju mer gynnsam förskolans socioekonomiska sammansättning indikerar att andelen närvarande barn i någon mån kan påverkas av socioekonomiska faktorer.

Diagram 13: Andel närvarande barn i relation till socioekonomiskt index. Genomsnitt per dag under vecka 41, 2023.

Varje punkt representerar en förskola. En högre andel närvarande på förskolor med mer gynnsam socioekonomi innebär att linjen pekar uppåt. Korrelationskoefficienten visar hur svagt eller starkt sambandet är. Ett tal nära 1, eller -1 visar på ett starkt samband och ett tal nära 0 visar på ett svagt samband.

Statistikkälla: Tempus.

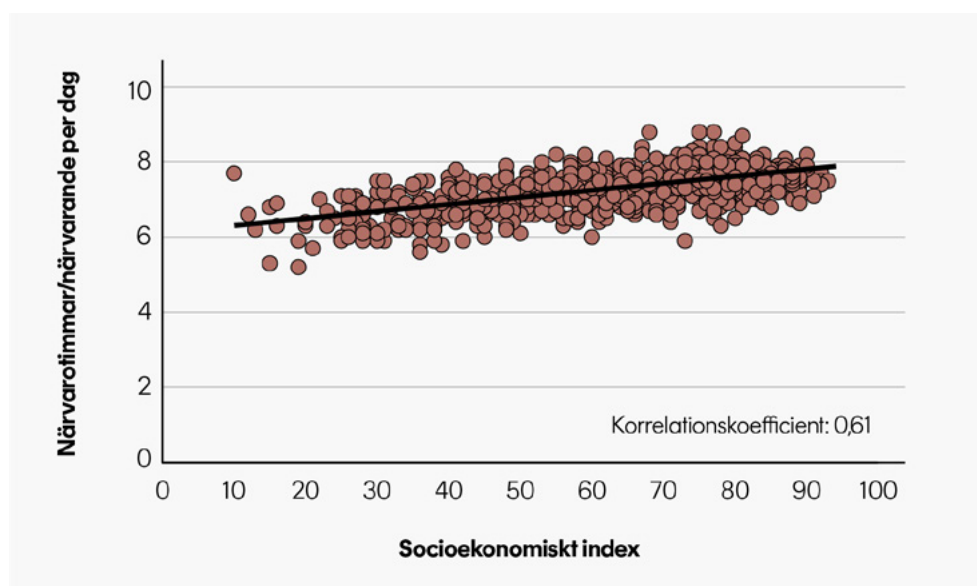
Not. 9 Läs mer i tekniska rapporter som går att hitta här: <https://skr.se/tjanster/merfranskr/oppna-jamforelser/skola/forskola.34903.html>.

Närvarotid per närvarande barn

När vi i stället tittar på den genomsnittliga närvarotiden i timmar per närvarande barn ser vi ett relativt starkt samband mellan närvarotid och socioekonomi. Det finns alltså en tydlig skillnad mellan de förskolor som har minst gynnsam socioekonomisk sammansättning och de med mest gynnsam socioekonomi när det gäller det antal timmar barnen är på plats de dagar de kommer till förskolan, vilket illustreras i diagram 14. Här är det sannolikt så att vårdnadshavarens sysselsättning slår igenom.

I förskolor med mer gynnsam socioekonomi är andelen heltidsarbetande vårdnadshavare sannolikt högre, och i förskolorna med mindre gynnsam socioekonomi är det en större andel av barnen som deltar 15 timmar i veckan (allmän förskola eller rätt till förskola för arbetslösa/föräldralediga).¹⁰

Diagram 14: Närvarotimmar/närvarande barn per dag, i relation till socioekonomiskt index. Genomsnitt per dag under vecka 41, 2023.

Varje punkt representerar en förskola. Längre närvarotimmar på förskolor med mer gynnsam socioekonomi innebär att linjen pekar uppåt. Korrelationskoefficienten visar hur svagt eller starkt sambandet är. Ett tal nära 1, eller -1 visar på ett starkt samband och ett tal nära 0 visar på ett svagt samband.

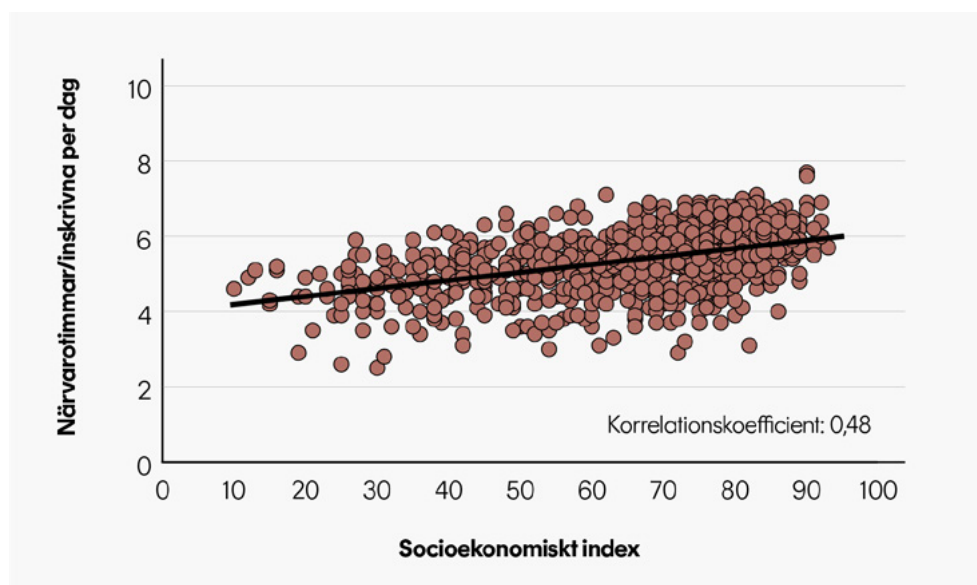
Statistikkälla: Tempus.

Not. 10 Eftersom det är för få kommuner i underlaget som har en utökad rätt till förskola för arbetslösa och föräldralediga har det inte varit möjligt att analysera om detta påverkar skillnaderna i närvarotid utifrån socioekonomi.

Närvarotid per inskrivet barn

När det gäller närvarotimmar per inskrivet barn (se diagram 15) är sambandet mellanstarkt, och något svagare än för närvarotid per närvarande barn. Det finns också en större spridning generellt sett, oavsett socioekonomi. Det tyder på att även om socioekonomi är en förklaringsfaktor, så är dess betydelse för spridningen mindre här än i diagram 14, där socioekonomins förklaringsgrad är högre.

Diagram 15: Närvarotimmar/inskrivet barn per dag, i relation till socioekonomiskt index. Genomsnitt per dag under vecka 41 2023.

Varje punkt representerar en förskola. Längre närvarotider på förskolor med mer gynnsam socioekonomi innebär att linjen pekar uppåt. Korrelationskoefficienten visar hur svagt eller starkt sambandet är. Ett tal nära 1, eller -1 visar på ett starkt samband och ett tal nära 0 visar på ett svagt samband.

Statistikkälla: Tempus

Eftersom urvalet inte är representativt går det inte att dra långtgående slutsatser för hur det ser ut i Sverige med sambandet mellan närvaro och socioekonomi, men utifrån de undersökta förskolorna tyder statistiken ovan på att det finns ett samband mellan socioekonomi och närvaro, även om variationen mellan enheterna i många fall kan påverkas av andra förklaringar än socioekonomi. Statistiken indikerar också att de socioekonomiska skillnaderna i vistelsetider är större än skillnader när det gäller frånvarodagar/ sporadisk närvaro.

Kommunexempel: Kalix

Maria Isaksson är förskolechef i Kalix kommun, en av de kommuner som medverkat i SKR:s statistikstudie med Tempus.

Maria Isaksson, förskolechef

Hur använder ni statistikinsamling om närvaro för att bemanna rätt på era förskolor?

Vi använder statistik för att se beläggning över dagen, veckan och året. Vi har följt det över tid, kontinuerligt, vilket gett oss en säkerställd bild. Utifrån den har vi förändrat bemanningen så att den bättre matchar faktisk beläggning och förskolans uppdrag.

Vi har till exempel sett att på fredagar, när det är färre barn, kan vi skapa utrymme för kompetensutveckling och APT. Utifrån statistiken kan vi också förlägga både den individuella och den gemensamma pedagogiska utvecklingstiden (PUT) när beläggningen är lägst.

Vid arbetslagens gemensamma PUT organiseras det så att kollegor från andra avdelningar kommer till den avdelning vars personal har PUT. Det gör att barnen kan vara kvar på sin avdelning, avbrott undviks och sammanhållen tid möjliggörs i barnens tryggaste miljö. Vi undviker att en avdelning tar hand om två avdelningars barn, något som gjordes tidigare men inte var bra varken för barn eller personal.

Hur tänker ni kring schemaläggning och förskollärares och barnskötarens tider?

Både barnskötare och förskollärare har i tidigare utvärderingar och dialoger signalerat att det funnits problem med att använda PUT, samt att de upplevde att de sällan var samtliga i arbetslaget med barnen. Med hjälp av statistiken har vi förändrat förläggning av barnskötarnas och förskollärares arbetstider, i syfte att prioritera och optimera förutsättningarna för undervisningen. Läroplanen beskriver tydligt förskollärares och arbetslagets ansvar, men vi upplevde att anpassningar i organisationen inte följt med uppdraget. Strukturerna såg ut som tidigare. Vi såg behov av att utveckla de organisatoriska delarna för att fullt ut lyckas med uppdraget. Förändringsarbetet har varit del av SKA på enhets- och huvudmannanivå.

Öppettiderna är oförändrade, men de olika skiften har bemannats utifrån yrkeskategori. Barnskötarna arbetar företrädesvis de tidiga skiften, och förskollärarna mellan- och senare skift – även om det finns lokala variationer utifrån förutsättningar. Detta ger till exempel förskollärarna bäst möjlighet att använda sin PUT. En annan effekt vi ville få var en jämnare arbetsbelastning för personalen.

Vår erfarenhet är också att personalen ofta oror sig mycket mer i förväg över den planerade beläggningen, än vad den faktiska närvaron verkligen är. Statistiken ger tydlig information om hur det faktiskt ser ut. Det är något som rektorerna kommunicerar återkommande med förhoppningen att det successivt ger ökat lugn hos personalen.

Inför förändringen inledde rektorerna med ett fördjupningsarbete om vision och syfte tillsammans med pedagogerna med tanke om delaktighet och förståelse för förändringen. Den här typen av förändring i förskolan innebär inte enbart förändrade strukturer, utan kanske till större del om förändrad kultur. Något som kan innebära visst motstånd och behöva tid.

Ett mycket värdefullt stöd i förändringen har varit Eidevalds bok Förskolan med barnet i centrum. Vi har läst och kollegialt behandlat den i förskolans ledningsgrupp, och förberett förändringen utifrån den. Vi har också förhandlat om förändringen i god tid med berörda fackliga parter.

Ledningsgruppen ser att förändringen är nödvändig för att säkerställa varje barns utveckling mot målen. Uppföljning av förändringen sker löpande med personal, ledningsgrupp och fackliga parter.

Ge några exempel på hur ni arbetar med att följa upp statistiken!

Förskolans ledningsgrupp träffas i veckovisa möten, där statistiken följs upp och diskuteras kontinuerligt. Statistiken visas och kommuniceras i fackliga möten och dialoger. Den används även i kommunikation med politiken.

Rektor använder dagligen statistik vid bemaningsplanering, gör tydlig bild över läget per enhet/avdelning i realtid, vilket gör det lättare att fördela personal effektivt. Rektor använder även statistiken i kommunikation med personal vid planering av aktiviteter, prioriteringar mm.

Som förskolechef använder jag statistiken regelbundet för att se på helhetsbild, likheter och skillnader mellan och inom enheter. Det bidrar med viktig info om likvärdig utbildning, tex. om beläggningen skiljer sig åt beroende på socioekonomiskt område.

Ni har också använt statistik för att undersöka om låg närvaro i förskolan hänger ihop med skolfrånvaro. Berätta!

Som ett led i skolans arbete med problematisk skolfrånvaro har vi tillsammans gått tillbaka och undersökt hur det sett ut för elever med hög frånvaro under deras förskoletid. I de stickprov som gjordes kunde hög frånvaro ses redan under förskoletiden. Det ger oss bekräftande signaler om vikten att arbeta främjande med barns närvaro i förskolan och vi kommer nu att ta fram riktlinjer för det.

Avslutande reflektioner: Behov av mer kunskap om närvaro

Som vi nämnde i inledningen är förskolan en frivillig skolform och det finns olika ståndpunkter när det gäller betydelsen av närvaro/frånvaro och vistelse-tider. Oavsett detta gör kopplingen till socioekonomi och förskolans kom-pensatoriska roll, samt vikten av att kunna bemanna och resurssätta efter barnens faktiska närvaro, närvaro till en viktig fråga. Denna tematiska rap-port ska ses som ett underlag för fortsatt diskussion.

SKR har endast kunnat skrapa på ytan av dessa frågeställningar. Eftersom det inte förs någon nationell statistik om barns närvaro och vistelsetider skulle en större kartläggning vara välkommen.

I november 2024 tillsattes en statlig utredning som ska titta både på obligatorisk språkförskola och reglering av gruppstorlek. I anslutning till det bör detta – den faktiska gruppstorleken och de socioekonomiska mönstren – utredas ordentligt. SKR ser fram emot kommande granskningar och undersökningar från statens sida och vill även understryka behovet av ny forskning om barns närvaro i en svensk kontext.

Olika bilder av närvaro och frånvaro

Många förskollärare uttrycker att de upplever stora barngrupper och hög närvaro bland barnen. Ändå tyder SKR:s undersökning i samarbete med Tempus på att det är en relativt stor andel av barnen som är frånvarande en genomsnittlig dag. När arbetsbelastningen känns hög är det ändå inte helt förvånande att det kan uppstå en kultur där frånvaro kan komma att ses som något positivt, eller att huvudman och personal kan ha olika bilder av hur viktigt det är att öka närvaro för barn som ofta är borta. Ett kommunövergripande arbete med frågan kan bidra till ett mer medvetet förhållningssätt till barns närvaro och frånvaro, med utgångspunkt i barns behov.

Att lokalt ha kunskap om vilka tider flest barn är på plats och om variationen i antalet närvarande barn följer vissa mönster kan ge bättre möjlighet att planera bemanning och personalscheman. Det kan också vara till hjälp för personalen om kommunen kan visa på dessa mönster och nyansera upplevelsen av ständigt hög närvaro och stora grupper. På så sätt skapas större förutsägbarhet, samt bättre möjlighet att frigöra tid vid låg beläggning och ge mer stöd vid verkliga arbetstoppar.

Närvaro som likvärdighetsfråga

SKR:s undersökning i samarbete med Tempus tyder på att det finns samband mellan socioekonomi och närvaro även om det skulle vara önskvärt att undersöka detta närmare med ett mer representativt urval. Eftersom en förskola av hög kvalitet kan verka kompensatoriskt för barn med socioekonomiskt mindre gynnsam bakgrund skulle det även vara värdefullt att utreda om och i vilken mån lägre närvaro och kortare vistelsetider i denna grupp påverkar eller till och med motverkar detta. Det kan även vara intressant att undersöka vilka effekter insatser som utökad tid för barn till arbetslösa och föräldralediga har på barns närvaro och deltagande.

Korta eller långa vistelsetider?

Det har inte varit möjligt inom ramen för denna rapport att svara på frågan om vistelsetiderna i förskolan har ökat, minskat eller är oförändrade, men tydligt är att frågan om vistelsetider är mångfacetterad. Samtidigt som det finns barn som har låg närvaro finns andra barn som har långa vistelsetider eftersom deras vårdnadshavare har ett sådant behov av förskola. Detta kan skilja mycket mellan olika förskolor, med socioekonomiska aspekter att beakta. Det finns också stora skillnader mellan planerad vistelsetid och faktisk närvaro.

Tillgång till förskola och den demografiska utvecklingen

Den demografiska utvecklingen innebär att antalet barn i förskoleålder, som redan sjunkit i flera år, bedöms fortsätta minska i samtliga kommuner åtminstone under den närmaste femårsperioden, med stora konsekvenser för förskolan. Trots den relativt nya lagstiftning som syftar till att öka deltagandet kommer vi därför att fortsätta se sjunkande barnantal under en längre tid framöver. Att nå de barn med störst behov som står utanför förskolan är fortsatt viktigt för att barns tillgång till förskola ska vara likvärdig och kompensatorisk, men att arbeta för en kontinuerlig närvaro för barn med lika stora behov som redan är inskrivna i förskolan kan vara en väl så viktig insats.

Öppna jämförelser – Förskola 2024

Barns närvaro och vistelsetider

Sveriges Kommuner och Regioner publicerar *Öppna jämförelser – Förskola* i syfte att ge politiker och tjänstepersoner underlag i det systematiska kvalitetsarbetet.

Årets tematiska rapport fokuserar på barns närvaro och vistelsetider. I rapporten presenteras resultat från två enkätstudier, kommunexempel samt statistik på närvaro och vistelsetider från ett begränsat antal kommuner.

Fler nyckeltal och jämförelser som ingår i *Öppna jämförelser – Förskola* finns tillgängliga i kommunspecifika rapporter via Statisticon samt i databasen Kolada. Ytterligare material finns att tillgå på SKR:s webbplats.

ISBN 978-91-8047-323-1

Ladda ner eller beställ på skr.se/publikationer

Post: 118 82 Stockholm **Besök:** Hornsgatan 20

Telefon: 08-452 70 00 skr.se

**Sveriges
Kommuner
och Regioner**